

"מפתוח - עיון ומעשה": שושנה לנגרמן**אזור: צ'ריקובר 2007****ורדה שמש**

לו נתבקשתי לבחור במשפט אחד שיצג את הספר "מפתוח - עיון ומעשה", הייתי בוחרת במשפט: **"בכל מקרה, מהווה המפתוח ערוץ תקשורת מרכזי בין המידע המצוי במסמכים שונים, לבין מי שזקוק למידע הזה"** (ע' 9). הבנת המשפט הזה לעומקו, היא בעיני כל העניין כולו.

משפט מפתח נוסף מהספר, אשר מבהיר היטב את שלושת הגורמים שעליהם יש לתת את הדעת כאשר ניגשים למפתוח של מאגר מידע כלשהו: **"יעדי המפתוח הם לתת ייצוג נאמן לתוכן המסמך, להתאים את המפתוח לדרישות הצרכנים, וכן להתאים את המפתוח לאופי הספרייה או מאגר המידע"** (ע' 169).

המחברת מצהירה כי הספר "מיועד לכל מי שעוסק בחיפוש מידע, ובראש ובראשונה לאנשי המקצוע בתחום: ספרנים ומידענים [...] כמו כן מיועד הספר לכל מי שמתכוון להיות משתמש מושכל של משאבי המידע הקיימים [...]" (ע' 10).

משם הספר ניתן ללמוד כי הוא מכוון לשתי מטרות: האחת - עיונית, כלומר, הכרת הפן התיאורטי של הנושא והעקרונות העומדים בבסיסו, והשנייה - מעשית, דהיינו: כיצד יש ליישם את העקרונות בתהליך עבודת המפתוח. שני האספקטים הללו שזורים זה בזה לכל אורך הספר. הספר מספק גם כלים להערכה של מפתחות ושל איכות המפתוח, ומתייחס לשאלה אם ומתי רצוי להשתמש במפתח קיים, ובאילו תנאים עדיף לבנות מפתח חדש.

הנושאים התיאורטיים שבהם עוסק הספר מקיפים את מרב התחומים הרלוונטיים לנושא, החל מהרמה הפילוסופית המופשטת ביותר ועד הגדרות של מונחים מקצועיים ספציפיים, ויש בו גם התייחסות להתפתחות ההיסטורית בתחום, ולבעיות הייחודיות הקשורות למפתוח בשפה העברית.

הספר עוסק בנושא המפתוח בהקשר למגוון רחב של חומרים, טקסטואליים ושאנים טקסטואליים: מאמרים וספרי עיון, ספרות יפה, תמונות וקובצי קול, וגם מפתוח באינטרנט.

כדוגמה לנושאים פילוסופיים מופשטים שנידונים בספר ניתן להזכיר את הדיון ברשומת הקיטלוג כתחליף או כייצוג למסמך עצמו (עמ' 26-27, 170, 229-230), או את העיסוק בשאלת הרלוונטיות של המסמכים שנדלו, לצורכי המשתמש (ע' 221).

נושאים תיאורטיים נוספים הם: מהו מפתוח, מהן מטרותיו ומהו מקומו במערכת המידע בכללותה; אילו תפיסות יסוד קיימות בנושא, מה ההבדלים ביניהן ומהם היתרונות והחסרונות של כל תפיסה, וכיצד משפיעה תפיסת היסוד של מאגר המידע, על אופן החיפוש בו; אילו סוגי מפתחות קיימים, ההבדלים בין מפתוח בשפה חופשית למפתוח בשפה מבוקרת; מהו תזאורוס, מהן מטרותיו, כיצד הוא בנוי, ומדוע עדיף להשתמש בתזאורוס קיים.

הדוגמאות המפורטות מסייעות לקוראים להבין לעומקו את הנושא שבו מדובר, ולהעבירן מהרמה התיאורטית לרמת הביצוע או השימוש בפועל.

בדיונים שעניינם פעולת המפתוח עצמו, חוזרת המחברת ומדגישה שוב ושוב שהמפתוח מיועד למשתמשי הקצה במאגר - שאינם אנשי מקצוע בתחום הספרנות והמידע - ופעולת המפתוח צריכה להיעשות באופן כזה שהם יוכלו להפיק מהמאגר את מרב התועלת.

הספר מספק הדרכה מפורטת הכוללת את כל שלבי עבודת המפתוח: קיטלוג הפריט, שימוש בכלים המתאימים לשם הבנת תוכן המסמך (מבלי לקרוא את כולו), בחירת הנושאים שיקבלו ייצוג באמצעות מילות המפתח, בחירת מונחים מתוך אוצר המילים המבוקר אשר מבטאות בצורה הטובה ביותר את הנושאים שנבחרו.

על מנת להבטיח שתהליך המפתוח יבוצע כהלכה, באופן עקבי ומקצועי, הוא צריך להיות מבוסס על מדיניות ברורה אשר מתייחסת למספר מרכיבים: עומק המפתוח, דהיינו: כמה מילות מפתח יוקצו לכל מסמך; ודיוק, כלומר: מהי מידת הספציפיות

←
ורדה שמש, רשת הספריות העירוניות בהרצליה, voshemesh@012.net.il

של המונחים שייבחרו. החלטות נכונות בשתי שאלות המפתח הללו הן הערובה לכך שהמשתמש ידלה ככל חיפוש את מרב המסמכים הדרושים לו, ומעט ככל האפשר מסמכים שאינם עונים על צרכיו.

שושנה לנגרמן, כמי שמכירה היטב את התחום, מתייחסת גם לנושאים הקשורים לעבודה בשטח - בספרייה או במרכז המידע: לנושא הכשרת אנשי המקצוע שיעסקו במפתוח; לצורך בהטמעה של המפתח בארגון; לדרכי הביצוע של תהליך ההטמעה; לתקלות שמקורן בכוח אדם שאינו מיומן או מקצועי מספיק ולאופן ההתמודדות איתן; לחשיבות שהיא מייחסת לכך שמי שעוסק במפתוח יעבוד גם בשירות היעץ, על מנת שיכיר היטב את צורכי המשתמשים ויוכל להתאים להם את המפתוח; ואפילו לכך שיש להקצות למפתוח חדר מיוחד, שבו יוכל לעסוק בעבודתו ללא הפרעה.

הספר "מפתוח - עיון ומעשה" אינו רק ספר יסוד לעוסקים במפתוח ולאילו הרוצים לעסוק בו. כל מי שמחפש מידע בקטלוג של ספרייה, במאגר מידע ממוחשב או באינטרנט, ימצא בו עניין.

היריעה קצרה מלתאר את כל מעשיה של שושנה לנגרמן, אשת המקצוע הוותיקה, ואת תרומותיה לעולם הספרנות בארץ במשך יותר משלושים שנה. בין היתר, הקימה לנגרמן את המרכז למידע בחינוך ובמדעי החברה במכון סאלד וניהלה אותו במשך עשרים שנה. במהלך השנים לימדה לימודי מידע וספרנות באוניברסיטאות ובמכללות שונות, כיהנה כחברת ועד של אסמ"י-סמל ואף עמדה בראשו. בגיליון זה מתפרסם מאמרה של שושנה לנגרמן: "תיאוריה ומעשה במפתוח ספרות יפה".

AAI Ltd.

טלפון: 04-9541790
ת.ד. 3024. עתלית 30350
www.libraries.co.il

www.libraries.co.il

עלי כותרים

תוכנה אינטרנטית לניהול מרכז של ספריות, במוסדות חינוך ורשויות ציבוריות

ייעול תהליך הקיטלוג, חיסכון משמעותי בעלויות, פתיחות ושקיפות לאזרח, פשטות בהטמעה ובהדרכה - השרת עלינו

מערכת חדשנית, Multi-Language, הפועלת בסביבת אינטרנט, לניהול יעיל של ספריות ציבוריות וארכיבים, ברשויות, במוסדות חינוך, ובארגונים.

- ✓ אפשרות לצפייה במידע אישי, חיפוש חכם בקטלוג והזמנת ספרים דרך האינטרנט.
- ✓ ייעול תהליכי העבודה והקיטלוג. ניהול מרכז של קטלוג המצאי, תיזאורוס מתקדם, ניהול השאלות, הזמנות, כרטיסי קוראים, התראות ותזכורות.
- ✓ מחולל מדבקות אינטגרלי, מנגנון יעיל לספירת מלאי, תקבולים כספיים והפקת דוחות פרטניים וניהוליים של כלל הספריות ברשות, המשתמשות באותו קטלוג.
- ✓ ניהול באמצעות שרת מרכזי, בחוות שרתים חיצונית. שיפור השירות והאמינות.
- ✓ עלויות רכש ותפעול נמוכות מאוד בהשוואה למקובל.

e-mail: daniel@libraries.co.il

טלפון: 04-9541790

AAI Ltd. - דניאל